

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Divre ha-yamim 1

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 581 [1820/1821]

כא

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9558

ה ר ג ו מ א ש כ נ ז י

דוא קאננסט נאך מעהר הינצומהון [טו] דוא האסט אויך איינע מעננע ארבייטער בייא דיר : שטיינהויער , מוירער , ציממערלייטע אונד אללערלייא געשיקטע קינסטלער . [טז] גאלד , זילבער , קופ . פער אונד אייווען איזט אהנע צאהל דא ; זא מאכע דייך אויף , פיהרע עז אויז , אונד דער עוויגע ווירד מיט דיר זיין ! " [יא] דויד בעפאהל פערנער אללען פורסטען ישראל'ס , שלמה , זיינעם זאהנע , בייצונ . שטעהען , (אונד שפראך) : [יח] " דער עוויגע , אייער גאטט , איזט יא מיט אייך , אונד שאפפסט אייך רוהע רינגס אומהער ; ער גאב יא דיא בעוואהנער דעם לאנדעם אין מיינע האנד , אונד דאז לאנד איזט אונטערווארפען פאר דעם עוויגען אונד זיינעם פאלקע . [יט] זא ווייהעט נון הערץ אונד זין , דען עוויגען , אייערן גאטט , צו זוכען ! מאכעט אייך אויף , בויעט דאז הייליגטהום גאטטעם , דעם העררן , דיא בוגדעסלאדע דעם עוויגען אונד דיא געפעסע דעם געטטליכען הייליג . טהומס אין דאז הויז צו ברינגען , דאז דעם עוויגען צו עהרען ער בויעט ווירד . "

כג - [א] דויד ווארד אלט אונד זאטט דער לעבענסמאגע , אונד ער מאכטע שלמה , זיינען זאָהן , צום קעניג איבער ישראל .

[כ]

ב א ו ר

וכי אדם מקדיש דבר שאינו שלו ? כי מה נכתובים בתוך ארבע אמות שלו , אמר רבי בון , שאין עשירות לפני המקום , דבר אחר : צעוד שהיה מתענה , היה מקדיש סעודתו לשמים . (ד"ק) . ולפי פשוט המקרא נראה , כי טלת בעניי עניין תלצה וזרה , כמו ראה עני (איכה ג' א') , והדומים לו , וידוע , כי צרות ותלאות רבות עברו על המלך דוד , בומי מלכותו על ישראל . ועל פי זה תרגמתי אשכנזית . זהב כברים מאה אלף וכסף אלף אלפים כברים . חכמים רבים התפללו על רוב הזהב והכסף , אשר הכין דוד לבנין בית האלהים , לפי משקל הזהב זהכסף , האומר פה , כי יעלה לסק ממון רב וענוס מאוד , ויוסף בן גוריון הכהן הזכיר משקל האוצר , אשר הכין דוד לבנין בית המקדש : עשרת אלפים ככר זהב ומאה אלף ככר כסף , והוא המלך העשירי מהסך , הנאמר פה , ואולי הונח פס ככר בלשון עבר על תמיכה מה , שהיה גדולה או קטנה , כמו שמאנו : בכר לחם (שמות כ"ט כ"ג) , בכר עופרת (זכריה ה' ז' ו') , ובאמת לא נתבררה לנו הוראת מלת בכר כראוי , וגם הרמב"ם ז"ל לא תרגם את המלה הזאת . בתרגומו האשכנזי על התורה , ולכן לא תרגמתי גם אשכנזית . (טו) ועמך לרוב עושי מלאכה וגו' . כל עושי המלאכה , הנזכרים פה , וזאת אכשי מלאכת בנין בית האלהים לקחו שכרם מהזהב והכסף , אשר הזכיר הכתוב במקרא הקודם , ולזה הונח סך ממון רב . (טז) לזהב לכסף וגו' . שיעור האומר , שהזהב הכסף , הנמסות והברזל היו לרוב מאוד , ומלות אין מספר הם להפליה וגומא (היפערבאלע , איבערטריובונג ,) ורבים ככה

בשקל

כי לרב היה ועצים ואבנים הכינותי ועליהם תוסיף:
טו ועמך לרב עשי מלאכה הצבים וחרשי אבן ועץ
וכל חכם בכל מלאכה: טו לזהב לכסף ולנחשת
ולברזל יאין מספר קום ועשה ויהי יהוה עמך:
י ויצו דוד לכל שרי ישראל לעזר לשלמה בנו:
יח הלא יהוה אלהיכם עמכם והגיה לכם מסביב
כי נתן בידו את ישרי הארץ ונבכשה הארץ לפני
יהוה ולפני עמו: יט עתה תנו לבבכם ונפשכם
לדרוש ליהוה אלהיכם וקומו וכווננו את מקדש יהוה
האלהים להביא את ארון ברית יהוה וכלי קדש
האלהים לבית הנבנה לשם יהוה:

כג א ודוד זקן ושבע ימים וימלך את שלמה בנו

על באור

במקרא. קום ועשה וכו'. לא חפץ דוד, שיבנה שלמה מיד את בית המקדש, רק יעשה
זה אחריו כיון מלכותו על ישראל, והוכנס דוד מה', שיצור לשלמה בנו בזה, ויליחיהו
בכל דרכיו. (יח) הלא ה' אלהיכם וגו'. הנה חסרה מלת ויאמר בראש המקרא הזה,
ואני השלמתיה בתרומי האשכנזי. ושיעור המאמר, כי מהנכסלות, אשר עשה האלהים
כבר לישראל עמו, נקום, כי יהיה עוד בעזרתם בנכון בית המקדש, הנבנה לשמו ולעבודתו.
(יט) לדרוש לה' אלהיכם. כמו לדרוש את ה' אלהיכם, כמו הרגו לאבנך (שמואל ב'
ג' לט"ד) תמורת הרגו את אבנך, והרומים לו. להביא את ארון ברית ה' וגו'. כי
ימים רבים היה ארון ברית ה' בעיר ציון (למעלה מזה ט"ו א') ואהל מועד, אשר עשה
מסה במדבר, בנבעון (למעלה מזה כ"א ט'), ועתה בא העת, להביא את כל כלי הקודש,
אשר באהל מועד, אל מקום מיועד להם בבית, אשר יבנה לשם ה'. וכלי קודש האלהים.
הכלים המוקדשים לעבודת בית מקדש האלהים.

כג (א) וימלך את שלמה בנו על ישראל. זאת היטה הפעם הראשונה, שהמלך

מכלל יופי מן קאפיט על ככ

ככ (ג) למסמרים. בחירק המ"ם: ולמחברות. שם הפועל מן הרגוש ופירש
רבי יונה מקום שהיו נקבצים ונאספים שם לעבודת ה' ואפשר שהיה
ענין אחר מענין מלאכה הבית לפיכך אמר כי המסמרים היו צריכים למחברות כמו
שעושים בקירות הכתים שמשוימיט עזים משופים החת מחברות הקרשים לנאות
שלא יראה הסדק שבין קרש לקרש וכן אמר אחריו ולקרות את הכתים. וכן בפירוש
לחכה קרש אל קרש במסמרים: (יט) לבית הנבנה. עבר במקום עתיר ופירוש
לכית אשר יבנה לשם ה':

על ישראל : 3 ויאסף את כל שרי ישראל
 והכהנים והלוים : 4 ויספרו הלוים מבן שלשים
 שנה ומעלה ויהי מספרם לגלגלתם לגברים
 שלשים ושמונה אלף : 5 ומאלה לנצח על מלאכת
 בית יהוה עשרים וארבעה אלף ושטרים ושפטים
 ששת אלפים : 6 וארבעת אלפים שערים וארבעת
 אלפים מהללים ליהוה בכלים אשר עשיתי
 להלל : 7 ויחלקם דוד מחלקות לבני לוי לגרשון
 קהת ומררי : 8 לגרשני לעדן ושמעיה : 9 בני לעדן
 הראש יחיאל וותם ויואל שלשה : 10 בני שמעי
 שלמות וחוואר והרן שלשה אלה ראשי האבות
 ללעדן

ב א ו ר

דוד את שלמה בנו לעיני כל עם ישראל, ולהלן (כ"ט כ"א) כאמר, שהמלך שלמה וכמה פעם שנית, ובספר מלכים לא נזכר מאומה מההמלכה הראשונה, האמורה פה, אך באמרה שש (מלכים א' א' ל"ג וכו') משיבת שלמה למלך על ישראל, שהיא ההמלכה השניה הנזכרת, ובספר הזה לא נזכר מעשה אדוניה, בן חגית, הנזכר במלכים (א' א' ה' וכו'), ואולי השמיט הכתוב את המעשה הקוף בספר הזה מפני כבוד המלך דוד, כדרכו תמיד, וכמו שהעיר רש"י ז"ל על זה במקומות רבים, ויוסף, בן גוריון הכהן, סיפר את כל המעשים האלה, והקדים את מעשה אדוניה למעשה המלכת שלמה, הנזכר בפרשה הזאת (ד) מאלה לנצח על מלאכת בית ה' עשרים וארבעה אלף. עבודת הלויים נזכרה בפרשה הזאת (להלן פסוק כ"ט כ"ט וכו'). ושטרים ושופטים ששת אלפים. מצטב לוי היו שופטי ישראל, כמו שאמר בספר דברים (י"ז ט', ל"ג וכו'), וראה להלן (דברי הימים ב' י"ט ט' י"א). (ה) וארבעת אלפים מהללים לה'. מן ארבעת אלפים המסודרים האלה היו מאתיים שמונים ושמונה מנינים, מלומדי שיר, הנלמדים את אסיהם המשוררים, ומופקדים עליהם במלאכתם (להלן כ"ה ז"ן). והנה פרט המקרא פה את מחלקות שלשים ושמונה אלפי הלויים, הנזכרים למעלה מזה (פסוק ג'), לשי עבודתם. בכלים אשר עשיתי להלל. המלות האלה הן דברי דוד המלך, ושיעור המקרא, כי אמר דוד: ארבעת אלפים מן הלויים יהיו שוערים, וארבעת אלפים אהם יהללו לה', וינגנו בכלים, אשר עשיתי, להלל לשם האלהים. ובנוסף אחד מתרגום היוני לשבעים הזקנים כמנא: בכלים אשר עשה להלל, ובנוסף אחד מהתרגום ההוא: אשר עשה להלל, ואני תרגמתי אשכנזית לפי הנוסף העברי, אשר לפנינו, וכפי מה שבארתי, וכפלאתי על החכם ר' שמואל דעטטאלר כ"י, שתרגם המלות האלה: (אויף דען אינס טרומענטען, דיא דויד צום לאַנגעוואַנג פֿערפֿערטיגען לים), כאטו כתוב: אשר עשה דויד להלל, ונטה אס כן מניסח העברי, אשר לא כדת. (ו) ויחלקם דוד מחלקות

הַרְגוּם אֲשֶׁכְנִיזִי

ק

[ב] ער פֿערזאממעלטע אַללע פֿירסטען ישראל'ס , זאממט דען פֿרים
 טערן אונד לויס . [ג] דיא לויס וואורדען געזעהלט פֿאָן דרייסיג יאָה
 דען אָן אונד דאָריבער ; איהרע צאָהל וואָר , הויפט פֿיר הויפט , אָן
 מעננערן אַכט אונד דרייסיג טויזענד . [ד] פֿאָן דיווען וואורדען פֿיר
 אונד צוואַנציג טויזענד אַנגעשטעללט , דיא געשעפֿטע אים הויזע גאָט .
 טעס צו בעטרייבען , אונד זעכס טויזענד וואָרען בעאַמטע אונד ריכטער ;
 [ה] אונד פֿיר טויזענד , שפּראַך דויד , זאָללען טהאָרהיטער זיין ,
 דיא איבריגען פֿיר טויזענד אַבער זאָללען דעם עוויגען לאָבזינגען , אונד
 דיא אינסטרומענטע שפּילען , דיא איך צור בעגלייטונג דעם לאָבגעזאַנגעם
 מאַכען לויס . [ו] דויד פֿערטהיילטע דיא לויס אין אַכטהיילונגען ,
 נאָך דען זעהנען דעם לוי : גרשון , קהת אונד מררי . [ז] פֿאָן דעם
 גרשונישען געשלעכטע וואָרען : לעדן אונד שמעי . [ח] דיא זעהנע
 דעם לעדן : יחיאל , דער ערסטע , זיחם אונד יואל , דיוע דרייא .
 [ט] דיא זעהנע דעם שמעי : שלומית , חזיאל אונד הרן , צוואַטמען
 דרייא ; דיוע וואָרען דיא הייפטער דער פֿאַמיליען פֿאָן לעדן .

ב א ו ר [י]

מחלקות וגו'. המלך דוד לא עשה זה מלכו , רק היה איש האלהים (דברי הימים ב' ט' י"ד) ושלק חת מחלקות הלויים בעצת גד וכתן הכנאים , כי מאת ה' היתה המזבח הזאת ביד בניאוי (דברי הימים ב' כ"ט כ"ה) . (ז) לגרשוני לעדן ושמעי . לעדן הוא לבני , הנזכר בתורה (שמות ו' י"ז) , ונזכר בזה הספר למעלה (ו' ה') . (ד"ק) . ובתרגום היוני לשנים הזקנים נקרא לעדן , האמור פה : עדן , בלא למ"ד . (ח) בני לעדן הראש יחיאל וגו' . רובה לומר , יחיאל הראש ואין לו הכרע , ומשך לפניו , או לאחריו , כי לבני היה הנזכר גרשון , ויחיאל היה הנזכר לבני , שהוא לעדן (בפסוק הקודם) , ויחיאל הוא יחם , הנזכר למעלה (ו' ה') , וזיתם ויחיאל גם כן בני לעדן , והנה הם שלשה , ולמטה (כ"ו כ"ב) זיתם ויחיאל בני יחיאל , שאמר : בני יחיאל זיתם ויחיאל אחיו על אוזרות בית ה' , אם כן הכי כתב בני הבנים עם הנשים , וכמוהו רבים בזה הספר , או נפרש מה שאמר למטה : בני יחיאל זיתם ויחיאל . שהיו בניו נקראים על שם אחיו , או אסר וי' , ופירוש : בני יחיאל זיתם ויחיאל אכרות בית ה' . (ד"ק) . והתימה על הרב ז"ל , שאמר , כי מלת הראש נמקרה הזה אין לה הכרע , ומשכת לפניו , או לאחריו , והנה מסדר הטעמים הכריע בזה , כי הוא נקד מלת לעדן בטעם רביעי , שהוא טעם מפסיק , וחיבר מלת הראש חל מלת יחיאל בטעם דרבי , שהוא טעם משרת , והטעם , כי יחיאל היה הראש לבני לעדן , ועל פי זה תרגומתי אשכנזית . (ט) בני שמעי וגו' . אין זה שמעי מנני גרשון (למעלה פסוק ז'ן) , אלא אחד מנני לעדן הנזכרים (בפסוק הקודם) היה שמו שמעי , ובניו שמות יחיאל והרן שלשה . (ד"ק) . וכראה , כי שמעי היה בן יחיאל , או בן זיחם . אובן יואל , והיה חס כן בן בנו של לעדן (בפסוק הקודם) , ואין ספק , שהיה שמעי ממשפחת לעדן , כי בסוף המקרא הזה אמר : אלה ראשי האבות ללעדן . שלומות . בוי' אחר המ"ס , כן כתיב , והקרו : שלומית , בוי' ד אחר המ"ס (י)

ה ר ג ו ם א ש כ נ ז י

[י] דיא זעהנע דעם שמעי (וועלכער דער ברודער דעם לעדן וואר) :
 יחה , זינא , יעוש אונד בריעה ; דיוע ווארען דיא פיר זעהנע
 דעם שמעי . [יא] יחה וואר דאז הויפט , זיזה דער צווייטע ; יעוש
 אונד בריעה אבער האטמען ניכט פיל קינדער , אונד וואורדען דאהער
 גור אלו איינע פאמיליע געזעהלט . [יב] דיא זעהנע דעם קהת :
 עמרם , יצהר , חברון אונד עוזיאל , דיוע פיר . [יג] דיא זעהנע דעם
 עמרם ווארען אהרן אינד משה ; אהרן וואורדע אויגעוואנדערט , איהן
 אונד זיינע נאכקאממען אויף עויג , פיר דאז אללערהייליגסטע , צו היי
 ליגען , דאס זיא פאר דעם עוויגען רייכערן , איהם דינען , אונד אין
 זיינעם נאמען זענגען עויגליך . [יד] אבער דיא נאכקאממען משה'ס ,
 דעם געטטליכען מאננעם , וואורדען נאך דעם שטאממע לוי גענאנגט .
 [טו] דיא זעהנע משה'ס : גרשום אונד אליעזר . [טז] דיא זעהנע
 דעם גרשום : שבואל , דאז הויפט . [יז] דיא זעהנע דעם אליעזר
 ווארען : רחביה , דאז הויפט ; אליעזר האטמע קיינע אנדערן קינדער ,
 אבער דיא זעהנע דעם רחביה פערמעהרטען זיך אויף דאז העכסטע .
 [יח] דיא זעהנע דעם יצהר : שלומית , דאס הויפט . [יט] דיא
 זעהנע דעם חברון ווארען : יריהו , דאז הויפט , אמריה , דער צוויי
 טע , יחזיאל , דער דריטטע , יקמעם דער פירטע . [כ] דיא זעה
 נע דעם עוזיאל ווארען : מיכה , דאז הויפט , אונד ישיה , דער

צווייטע

ב א ו ר

(י) ובני שמעי יחה וכו' . זה שמעי , בן גרשון (למעלה פסוק זיין , שמוט וי' י') .
 (דל"ק) . ויש אומרים , כי שמעי , האמור פה , הוא שמעי , הנזכר בפסוק הקודם ,
 ויהיה שיעור המקרא הזה : ובני שמעי היו גם יחה , זינא ויעוש ובריעה ; גם אלה בני
 שמעי , ארבעה . ולא נראה כן , כי בפסוק הקודם אמר הכתוב : אלה ראשי האבות
 ללעדן , ופה אמר : אלה בני שמעי , ארבעה , וזוה נראה , כי משפחת הנזכרים
 בפסוק הקודם לא היתה משפחת הנזכרים בפסוק זה , ולכן תרגמתי אשכנזית על פי דעת
 דל"ק ז"ל , אשר הזכרתי . (יא) וזיזה השני . וזוה , האמור פה , נקרא זינא בפסוק
 הקודם . ויעוש ובריעה לא הרבו בנים . לא הרבו בניו כמו יחה וזיזה אחיהם , הגדולים
 מהם . ויהיו לבית אב לפקודה אחת . בני יעוש ובני בריעה כמו כלם למשפחה אחת ,
 ולא נקראו על שם יעוש ובריעה אבותיהם , כי אס על שם שמעי , אבני אבותיהם . (יב) בני
 קהת עמרם וגו' . ראה בספר שמוט (וי' י"ט) . (יג) ויברל אהרן להקדישו קודש
 קדשים הוא ובניו . אהרן ובניו הוקדשו לקודש הקדשים , להקריב קרבנות , שהם קדשי
 קדשים , והכהן הגדול בא ציוס הכיפורים אל מבית הפרוכת , אל קודש הקדשים , לפני
 זלפנים (ויקרא פרה ט"ז) . ולכרך בשמו . לאהרן ולבניו ניה האלהים את מנות נרכת
 בהונה

ללעדן: י ובני שמעי יחת זינא ויעוש ובריעה אלה
 בני שמעי ארבעה: יא ויהי יחת הראש ויהיה השני
 ויעוש ובריעה לא הרבו בנים ויהיו לבית אב
 לפקדה אחת: יב בני קהר עמרם יצהר חברון
 ועזאל ארבעה: יג בני עמרם אהרן ומשה ויבדר
 אהרן להקדישו קדש קדשים הוא ובניו עד עולם
 להקטיר לפני יהוה לשרתו ולבדד בשמועד
 עולם: יד ומשה איש האלהים בניו יקראו על שבת
 הגוי: טו בני משה גרשום ואליעזר: טז בני גרשום
 שבואל הראש: יז ויהיו בני אליעזר רחביה הראש
 וראיה לאליעזר בנים אחרים ובני רחביה רבו
 למעלה: יח בני יצהר שלמיר הראש: יט בני
 חברון ירהו הראש אמריה השני יחזיאל השלישי
 ויקמעם הרביעי: כ בני עזאל מיכה הראש וישיה

ב א ו ר השני

כהונה (במדבר ו"ו כ"ג וכו') . (יד) ומשה איש האלהים וגו' . סיפר הכתוב בשבח
 של משה, כי חף שהיה איש האלהים, אשר דבר ה' עמו פנים אל פנים, וזכה לכבוד על
 עמו ישראל, לא ביקש גדולה לעצמו, ונתן את הכהונה לאהרן אחיו, ופקד בסיו את
 יהושע, בן נון, על ישראל (במדבר כ"ז כ"ג כ"ג, דברים ל"א ז' כ"ג), ובני משה נקראו
 על שבת הלוי, ולא היו חסובים יותר משאר הלויים . (טו) בני משה גרשום ואליעזר .
 ראה בספר שמות (י"ח ג' ד') . (טז) בני גרשום שבואל הראש . באה מלת בני
 בלשון רבים עליחיד, ורבים ככה, ובפרט בספר הזה . והנה שבואל, האמור פה, נקרא
 להלן (כ"ד כ') שובאל . (יז) ויהיו בני אליעזר רחביה הראש . נא לשון רבים על
 יחיד, כמו בפסוק הקודם . והנה רחביה היה הראש לכל משפחת אליעזר, והם בני ויני
 רחביה, כי לא היו לאליעזר בנים אחרים, כי אם רחביה לבדו, כמו שאמר במקרא הזה .
 ובני רחביה רבו למעלה . אמרו במדרשי אגודה, כי בני רחביה רבו עד למספר ששים רבוא,
 כי בבני רחביה כאמר פה: רבו למעלה, וכן כאמר בבני ישראל, בהיותם נמזרים (שמות
 ל"א ז') : וירבו ויעצמו במאוד מאוד, ובני ישראל, אשר יכאו ממזרים, היו ששים רבוא
 הנזרים (שמות י"ב ל"ז), ובגלות ישראל לכבל, עשה האלהים נפלאות לבני משה,
 והבדילם מן הגוילים, והנזה אותם מעבר לנהר סמבטיון, כמו שכתב יונתן, בן עוז אל,
 על פסוק: ויאמר הנה אנכי כורח ברית וגו' (שמות ל"ד י"ד) . (יח) שלוטיה .

דברי הימים א כג

השני: כא בני מררי מחלי ומושי בני מחלי אלעזר
 וקיש: כב וימת אלעזר ולא היו לו בנים כי אם בנות
 וישאום בני קיש אחיהם: כג בני מושי מחלי ועדר
 וירמות שלושה: כד אלה בני לוי לבית אבותיהם
 ראשי האבות לפקודיהם במספר שמות לגלגלתם
 עשה המלאכה לעבדת בית יהוה מבן עשרים שנה
 ומעלה: כה כי אמר דויד הנביא יהוה אלהי ישראל
 לעמו וישכון בירושלם עד לעולם: כו וגם ללוים
 אין לשאת את המשכן ואת כל כליו לעבדתו:
 כז כי בדברי דויד האחרונים המה מספר בני לוי
 מבן עשרים שנה ולמעלה: כח כי מעמדם ליד

בני רש"י

כג (כז) המה מספר בני לוי מבן עשרים שנה ולמעלה. כלומר אז תיקן
 דוד משמרות חלו כשיבא שלמה בנו שיהיו מזומנים לו: (כח) כי

ב א ו ר

ביו"ד אשר המ"ס, ולהלן (כ"ד כ"ב) נקרא: שלומות, ביו"ד אשר המ"ס * (כא) בני
 מררי מחלי ומושי. ראה במספר שמות (ו"ו ו"ט). (כב) וישאום. לקחו אותן לנשים,
 כמו (רות א' ד') וישאוליהם נשים מואביות, ובדברי רבותינו ז"ל: הנושא אשה, ודמיו *
 ובא כינוי הנסתרות נמ"ס, ומשפטו: וישאון, כנון, וכן ויגרשו (שמות ב' י"ז) *
 שהוא מוסב על בנות כהן מדון, והיה ראוי לכתיב: ויגרשו, כנון, ומחלפה הכו"ף נמ"ס *
 בחילוף אותיות מן, שהן אותיות החוטם, כנודע. בני קיש אחיהם. בני קיש היו דודי
 בנות אלעזר, כי אלעזר היה אחי קיש (ראה בפסוק הקודם), וקרובים יקראו אחים
 בלשון עבר, כמו אנשים אחים אנטו (ראשית י"ג ח'), שהוא מוסב על אנבהם ולוט *
 ואנבהם היה דוד לוט, כי לוט היה בן הרן, אחי אנבהם (ראשית י"א כ"ז), ואמר עוד *
 וישמע אנבהם כי נשבה אחיו (ס"ד י"ד), ומוסבת מלת אחיו על לוט, בן אחי אנבהם *
 ובאה מלת אחיהם נמ"ס תמורת נו"ן, כמו המ"ס במלת וישאום, הנזכרת בפסוק זה *
 והראוי: אחיהן, כי הוא כינוי הנסתרות * (כג) וירמות: בני רי"ה הרי"ש, ולהלן
 (כ"ד למ"ד): וירמות, בחיר"ק הרי"ש, ותנועות * ממ"א אשר מתחלפות *
 (כד) עושה. המלאכה * כל לשון יסיד על רבים, ורבים ככה, והראוי *
 עושי המלאכה, בלשון רבים מכן עשרים שנה ומעלה. בימי משה נפקדו הלוי' מן שלשים
 שנה ומעלה, לעשות מלאכה בצורה מועד (במדבר ד' ג'), ומבן חמש ועשרים שנה ומעלה
 למדו הלכות עבודה, והחלו להרגיל עצמם ולסייע את אחיהם הגדולים מהם בעבודתם
 ראה בנימור לספר במדבר ס' כ"ד), ודוד ספר את הלויים שתי פעמים, האחת מן

עשרים

ת ר ג ו ס א ש כ נ נ ז י ק כ

צווייטע . [כא] דיא זעהנע דעם מררי : מחלי אונד מושי ; דיא זעהנע .
נע דעם מחלי : אלעזר אונד קיש . [כב] אלעזר שמארב , אונד
האטטע קיינע זעהנע , זאנדערן טעכטער , אונד איהרע פעטטערן ,
דיא זעהנע דעם קיש , הייראטהעמען זיא . [כג] דיא זעהנע דעם
מושי ווארען : מחלי , עדר אונד ירימות , דיזע דרייא . [כד] דיס
ווארען דיא זעהנע דעם לוי , נאך איהרען פאמיליען , דיא פאמילענע .
הייפטער נעכט דען נעמוסטערמען , מיט אנצייגע דער נאמען , הייפט
פיר הייפט , דיא דאז געשעפט אים דינסטע דעם טעמפעלס פערזאנהען ,
פאן צוואנציג יאהרען אן אונד דאריבער . [כה] דען דויד שפראך :
" דער עוויגע , דער גאט ישראל , שאפפטע רוהע זיינעם פאלקע ,
אונד טהראנעט נון אין ירושלים עוויגליך ; [כו] אונד זא האבען אייך
דיא לויס ביכט מעהר דיא וואהנונג , אדער אירבענד איינעם פאן דען
נערעטהען איהרעם דינסטעם צו טראגען . " [כז] דאהער וואורדען ,
נאך דויד'ס לעצטען ווארטען , דיא זעהנע דעם לוי פאן צוואנציג יאהרען
אן אונד דאריבער געצעהלט . [כח] זיא שטאנדען נעהמליך דען זעהנע .

ב א ו ר נ ען

עשרים שנה ומעלה , כאמור פה , ובשנים האלה חזרו הלויים להרנובל ענמס במלכות הקודש ,
והשנית מנן שלשים שנה ומעלה (למעלה פשוט ג') , ובשנים ההם הוכשרו הלויים , לעשות
כל עבודתם בבית האלהים . (כה) כי אמר דויד הניח ה' אלהי ישראל לעמו וב' .
המשך הפסוקים האלה עד פסוק כ"ט הוא , כי אשר דוד , שאחרי אשר הניח ה' לעמו ישראל ,
וישבון בירושלים , לקבוע שם מקו' שכנינו עד עולם , ולא יסע עוד ענן כבוד ה' ממסע למסע ,
כאשר היה במדבר (במדבר פרשה יו"ד) , לא יהיה עוד ללויים , לשאת את משכן הקודש וכלי
עבודתו , כי ינחו הארון וכלי הקודש במקומם , המיועד להם , ולכן בזה דוד בדבריו
האחרונים , לספור את הלויים , ולהעמידם על עבודתם מנן עשרים שנה ולמעלה , כי עתה
לא תהיה להם עוד עבודה כבדה , לשאת נכתפם , ויכלו לעבוד בקודש גם בהיותם עוד
רכיב בשנים , ואין כחם שלם עוד כראוי , מה שלא היה כן בימי משה , כי אז היתה עבודתם
כבדה , לשאת משאות גדולות , ולא יכלו לשאת במשכן , כי אם מנן שלשים שנה ומעלה ,
שאו כח האדם שלם , וגם בית המקדש , אשר בירושלים , היה גדול מאוד מהמשכן , אשר
עשה משה במדבר , והונרכו לויים רבים לעבודת המקדש , ולכן הוכנו לעבודתם מנן עשרים
שנה ומעלה , שיהיה מספר העובדים מספיק לכל עבודת בית ה' . וישבון בירושלים עד
לעולם . אם ישמרו ישראל את תורת ה' נבואות , חבל אם לא ילכו בדרך הישר , אזי יסתיר
ה' פניו מהם , ויגלו מארצם , ועל דרך זה אמר להלן (כ"ח) : והכינתי את מלכותו עד
לעולם , אם יחזק לעשות מצותי ומשפטי כיום הזה . (כו) וגם ללויים אין לשאת וגו' .
כלומר , אשר שכן האוהל בירושלים , עוד אין ללויים עבודת משה . (רד"ק) . (כו) כי
ברברי דויד האחרונים וגו' . כלומר נמעשו האחרונים היה זה , מספר הלויים מנן עשרים
שנה , והעמידם על משמרותם , והכין כל צרכי המקדש , כי מתחלה ספר אותם מנן שלשים ,
כמו שכתוב בתורה (במדבר ד' ג') , ועתה אמר , כיון שאין ללויים לשאת נכסף , נעמיד
גם כן מנן עשרים שנה . (הכ"ל) . (כח) כי מעטם ליד בני אהרן וגו' . הלויים

הרגום אשכנזי

נען אהרן'ס צור האַנד אים דינסטע דעם טעמפעלס, האַמטען דיא אויפ.
 זיכט איבער דיא פאַרהעפּע אונד ציממער, איבער דיא רייניגונג אַללער
 הייליגטהימער אונד אַללע געשעפּטע אים דינסטע דעם טעמפעלס.
 [כט] זיא בעזאָרגטען אויך דאַו שוואַבראָד, דאַו פּיינע מעהל צום
 שפּייזעאָפּפּער, דיא אונגעזייערטען פּלאַדען, דאַו שפּייזעאָפּפּער אין
 דער פּפּאַננע, דאַו אַבגעזאָמטענע שפּייזעאָפּפּער אונד דיא בעריכטיגונג
 אַללער מאַאָסע דעם הויפּענס אונד דער פּלעכען. [ל] אויך שטאַנדען
 זיא יעדען מאָרגען, (אין קאָרען), דעם עוויגען צו דאַנקען, אונד
 איהן צו פּרייזען, אונד זאָ יעדען אַבענד. [לא] פּערנער דינסטען זיא
 בייא יעדעם דאַרבריינגען דער גאַנצאָפּפּער, דעם עוויגען צו עהרען,
 אַן רוהעטאַגען, ניימאַנדען אונד פּעסטען, אין דער איהנען פּעראַרד.
 נעטען צאָהל, בעשטענדיג פאַר דעם עוויגען. [לב] אונד זאָ פּער.
 ריכטעטען זיא דאַו געשעפּט ביים שטיפּטסצעלטע, דאַו געשעפּט דעם
 הייליגטהומס אונד דיא געשעפּטע דער זעהנע אהרן'ס, איהרער ברידער,
 אים דינסטע דעם טעמפעלס.

כד [א]

באור

צמדו ליד הכהנים, בני אהרן, וזאת אותם בעבודתם נקודש, כמו שמבאר הכתוב והולך.
 ועל טהרה לכל קודש. שיהיו הלויים מוזמנים לטהרת כל קודש, כמו שאמר בחזקיהו
 (דברי הימים ב' כ"ט ט"ז): וינזלו הכהנים לפנימה בית ה' לטהר וגו', ויקבלו הלויים,
 להביא לגחל קדרון חונה. (רד"ק). וימַעֲשֶׂה עבודה בית האלהים. **מעשה**
 איננו סמוך, כי הוא נקוד סג"ל, ופירושו: ולמעשה, ולעבודת
 בית ה', לכל יהיו מוזמנים. (הג"ל). ועל פי זה תרגמתי אשכנזית. (כט) וללחם
 המערכת. הוא לפס הפנים, שהיה נערך בשתי מערכות על השולחן הטהור (ויקרא כ"ד
 ה' וגו'). ולמחבת ולמזרבת. ראה בספר ויקרא (ב' ה', וי"ד) - ולכל משורה
 ומרה. גם כן יהיו מוזמנים, לתקן המדות, שיהיו נריכין למקדש: (מדברי רד"ק).
 משורה ומרה. כמו צמדה וצמזורה (ויקרא י"ט ל"ה), וראה שם צמזורה לתרגום רמב"ן
 ז"ל, כי על פיו תרגמתי פה. (ל) ולעמוד בבוקר בבוקר וגו'. צומן הקרנת קרנן
 תמיד של שחר ושל צון הערבים היו הלויים מאוררים במירי הקודש, כנודע. (לא) ולכל
 העלות עולות וגו'. שיהיו מוזמנים גם כן, להלל בכל זמן שיעלו עולה, לשבתות למדשים
 ולמועדים, ולעזר לכהנים גם כן באלה הימים, שהקרבת מרובים, ויעזרו להביא הבהמות
 ולהכניס ולשקוט, ולעשות כל מעשה, עד קבלת הדם, כי מקבלת הדם ואילך מות הבהמה.
 (רד"ק). ולדעת רש"י ז"ל לעזרו הלויים לכהנים, להפשיט את הקרנות, כמו שאמר הכתוב
 בחזקיהו (דברי הימים ב' כ"ט ל"ד): רק הכהנים היו למעט, ולא יכלו להפשיט את כל
 העולות, ויחזקו אחיהם הלויים, כי הפשט וניתוק כשר צור, כנודע, ומה שאמרו:
 מקבלת הדם ואילך מכות כהונה, הוא בעבודת הדם, ובהולכת איברים והקטרות, שהן
 עבודת המזבח. בטספר כמשפט עליהם חמיר לפני ה'. שיעור המאמר, שהלויים היו
 עושה לכהנים, צומן הקרנת הקרנות, להלל לה' בשירותיהם, ולעזר לכהנים,
 המקריבים

בני אהרן לעבודת בית יהוה על החצרות ועל
הלשכות ועל טהרת לכל קדש ומעשה עבודת
בית האלהים : כט וללחם המערכת ולסלת
למנחה ולרקיני המצות ולמחבת ולמרבת
ולכל משורה ומדה : לו לעמוד בבקר בבקר להודות
ולהלל ליהוה ובן לערב : לא ולכל הערות עלות
ליהוה לשבתות לחדשים ולמעדים במספר
כמשפט עליהם תמיד לפני יהוה : לב ושמרו את
משמרת אהל מועד ואת משמרת הקודש
ומשמרת בני אהרן אחיהם לעבודת בית יהוה :

כד ר ש י

ונומדים ליד בני אהרן וגומר דוגמא וילוו עליך וישרתוך : ועל טהרת לכל קדש
שחס יטמא הבית וכליו שיהיו הם ממונים לטהרו שכן מנינו בחזקיהו כדכתיב
(לקמן ב' כ"ט) ויקבלו הלויים להוציא מנחל קדרו חוצה וכתיב ויחלו באחד לאחד
הראשון לקדש וגו' : (לא) ולכל העלות עלות לה' לשבתות ולחדשים . פתרון
הס היו ממונים על הלשכות וגם על לשכת בית הטלחים שהקרנות שם והם
יביאו א הכהנים תמיד בכל יום במספר מה שצריכים בכל יום בין בחול בין בשבתות
ובחדשים ובמועדים שנוספים על התמיד כל אלה יביאו במספר כמשפט וגם
מסייעים לכהנים להפשיט הזבח וכן מנינו בחזקיהו רק הכהנים היו למטט ול
יכלו להפשיט את כל העולות ויחזקום אחיהם הלויים וגומר :

כד (ב)

ב א ו ר

המקריבים את הקרבנות , והלויים עמדו על סקודתם תמיד , לפי מספר מחלקות משמרותם ,
וכמשפט המנויה להם . ולפי דעת רש"י ז"ל מוסבות מלות : במספר כמשפט על מלת
עולות , האמורה בראש המקרא , אבל טעמי המקרא מתנגדים לפירוש זה , כי מלת
ולמועדים מופסקת נטעם אהנה מלת במספר , ומלת במספר כמשפט מחוברת נטעמי
קרמא דרנא אל מלת עליהם , המופסקת נטעם חבר , ומכל זה נראה , כי כל המאמר
פזה הוא מופרד מהמאמר שלפניו , ומוסב על הלויים , ולא על הקרבנות , הנזכרים בראש
המקרא , ועל פי זה תרגמתי אשכנזית . (לב) ושמרו את משמרת אוהל מועד ואת
משמרת הקודש ומשמרת בני אהרן . מלת משמרת , האמורה פה , היא ענין מלאכה
ועבודה , המופסקת על האדם , ובלשון אשכנזי (בעשעפט) , כמו שמרו את משמרתו ואת
משמרת כל העדה (במדבר ג' ז') , לפי תרגום וביאור רמב"ן ז"ל , ודעו , וכן
תרגמתי .

כד (ב)

ויפ
לער
צום
אין
גונב
דען
אונד
זיא
זן
זר
זער
דעם
דער
ולך
זקיהו
ויס
שה
לחם
א כ"ד
שורה
ק
מבני
קרבן
לכל
ודשים
המות
הונה
הכתוב
את כל
מרו
שה
ס היו
יס

דברי הימים א כד

מכלל יופי מן קאפיטעל כג

כג (א) ושבע ימים פועל עבר: (יא) לפקדה אחת. שם ענין מניין ונבירות: (כח) ועל שהרח לכל קדש בא בחי'ו בלתי הסמיכות: (כט) ולמרככת. פירוש חלוטה כרותחין: ולכל משורה ומדה. ההין והאיפה שלישיהם ורביעיהם ועשיריהם ואמר משורה על כלל המדות הקטנות כמו שאמר רבותינו ז"ל שהיא אחד משלשים ושלושה בלוג ואמר מדה על כלל המדות הגדולות:

כד א וּלְבְנֵי אֶהֱרֹן מִחֶלְקֵי קוֹרְיָתָיִם בְּנֵי אֶהֱרֹן נָדָב
וְאַבְיָהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר: ^ב וַיָּמָת נָדָב
וְאַבְיָהוּא לְפָנַי אֲבִיהֶם וּבְנֵיהֶם לֹא הָיוּ לָהֶם וַיְבַהֲנוּ
אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר: ^ג וַיַּחֲלֶקְסָ דָּוִד וַצְדוּק מִן בְּנֵי
אֶלְעָזָר וַאֲחִימֶלֶךְ מִן בְּנֵי אִיתָמָר לְפַקְדָתָם
בְּעִבְדוֹתָם: ^ד וַיִּמָּצְאוּ בְנֵי אֶלְעָזָר רִבִּים לְרָאשֵׁי
הַגְּבָרִים מִן בְּנֵי אִיתָמָר וַיַּחֲלֶקוּם לְבְנֵי אֶלְעָזָר
רָאשִׁים לְבֵית אָבוֹת שְׁשֹׁה עֶשֶׂר וּלְבְנֵי אִיתָמָר
לְבֵית אָבוֹתָם שְׁמוֹנָה: ^ה וַיַּחֲלֶקוּם בְּגוֹרְלוֹת אֱלֹהִים
רש"י עס

כד (א) ולבני אהרן. פתרון אלה בני אהרן וגומר על מחלקתם: (ב) וימת נדב ואביהו' וזבנים לא היו להם. לפי שלא היו להם זנים כיהנו אלעזר ואיתמר במקומם אבל הם היו לנדב ואביהו' זנים היו קודמים לאלעזר ואיתמר ככהנה גדולה שכן מנינו בעזרא (ג') שהרי יהו'דק אביו של יהושע היה. ויהו'דק ועזרא בני שריה היו כדכתיב (לעיל ח') ושריה הוליד את יהו'דק ובעזרא (ה') כתיב עזרא בן שריה ויהו'דק הלך בגולה לצבל וכשעלו מצבל עלה יהושע ושימש ולא שימש עזרא לפי שהיה יהו'דק הזכור וקדמו בן אחיו הזכור כדכתיב בצבואת חגי (ז') יהושע בן יהו'דק הכהן הגדול: (ג) ואחיומלך מן בני איתמר. זה אחיומלך בן אביתר. כדמוכח בסמוך (כ"ד ז') ויכתבם שמיניה וגומר עד ואחיומלך בן אביתר: (ד) ויחלקום לבני אלעזר ראשים לבית אבות ששה עשר. מתחילה במשכן שילה לא היו כי אם י"ו משמרות ח' מאלעזר וח' מאיתמר כמפורש במסכת תענית וכשראה דוד שהיו ראשי הגברים לאלעזר רבים חלקם לכל משמר ומשמר של אלעזר לשנים והעמידם על י"ו משמרות ומשמרת בני איתמר העמיד על מועד משמר כבדראשונה על שמונה משמרות וכן מוכיח בסמוך בית אב אחד אחוז לאלעזר ואחוז אחוז לאיתמר כלומר באחוז למעמד במשמרתם במשכן כמו כן העמידן דוד עתה צבית המקדש: (ה) ויחלקום בגורלות אלה עם אלה